

**Fehér Lenke:
Bűnözés és prostitúció**

(elektronikus verzió, készült 2006-ban)

A tanulmány eredetileg nyomtatásban megjelent:
Fehér Lenke (1997): „Bűnözés és prostitúció” in: *Szerepváltozások.
Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, 1997*, Lévai Katalin, Tóth István
György, (szerk.). Budapest: TÁRKI, Munkaügyi Minisztérium
Egyenlő Esélyek Titkársága, Pp. 139–150.

Bűnözés és prostitúció

Fehér Lenke

Közismert, hogy a női bűnözés aránya az össz-bűnözésen belül – hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt – lényegesen alacsonyabb, mint a férfiak bűnözésben játszott szerepe. Ezt a tényt, a kriminológia történetében többféleképpen magyarázták. Más és más tényezőkre helyezték a hangsúlyt a biológiai, szociológiai, szociálpszichológiai irányzatok képviselői. Nem sikerült egyértelműen bizonyítani, hogy a női bűnözés a nő „természetből adott” jellemzőiben lenne keresendő, de a nemi specifikumokkal rendelkező pszichikai és szociális viselkedés társadalmi vezérlése és hatásmechanizmusa több vonatkozásban tagadhatatlan.

A tradicionális női szerepek hagyományos színtere a család volt, így a társadalmi kapcsolatokban sokáig csak szűkebb, korlátozottabb cselekvési teret biztosítanak a nők számára. Később, a női munkába állással, a hivatás gyakorlásával ez szélesedett, de a család szorosabb társadalmi kontrollja, az intenzívebb függőségi viszony sok helyen még mindig érvényesül.

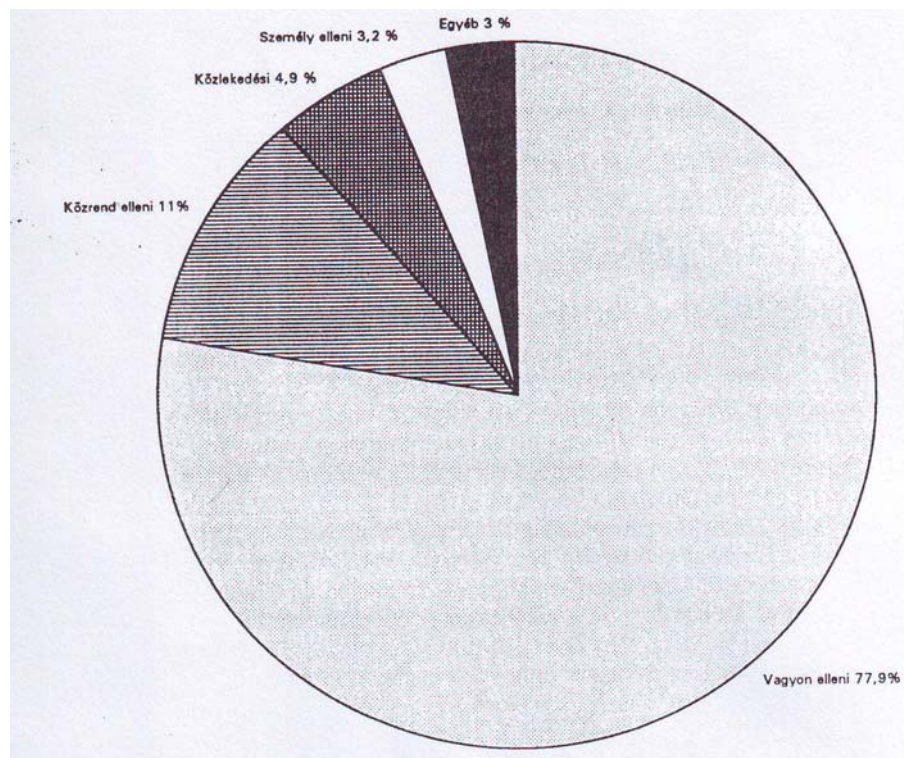
A hagyományosan elfogadott női képességek és értékek (önzetlenség, önfeláldozás, érzelemgazdagság, segítőkészség, gyengédség, stb.) morálisan erősen színezettek, ennek következtében a megszokott sztereotípiáktól eltérő, a morálisan negatív, a deviáns viselkedés címkézése sokkal inkább megbélyegző a nők, mint a férfiak esetében.

A női bűnözés

Magyarországon a rendszerváltás óta a bűnözés szerkezetében és nagyságrendjében egyaránt lényeges változások következtek be. 1976-ban a bűncselekmények száma még 129 424 volt, 1989-ben 225 393, s 1995-ben viszont már 502 036. Ez az emelkedés, - ha az 1976. évi értéket 100%-nak vesszük -, igen jelentős, csaknem eléri a 400%-ot, (387,9%). A 10000 lakosra jutó bűncselekmények száma 1976-ban 122,4 volt, 1989-ben 212,9, 1995-ben pedig már 490.

1995-ben a vagyon elleni bűncselekmények aránya a legnagyobb, az össz-bűnözés 77,9%-a, ebből 61% lopás (ezen belül 34,5% betöréses lopás, ami 1976-hoz képest kb. nyolcszoros emelkedést mutat). A közrend elleni bűncselekmények az összes bűncselekmény 11%-át, a közlekedési bűncselekmények 4,9%-át, a személy elleni bűncselekmények 3,2%-át, az egyéb bűncselekmények 3%-át teszik ki. (*1. ábra*)

A bűncselekménycsoportok %-os megoszlása* 1995-ben

* Az adatok forrása a BM Adatfeldolgozó Hivatal és a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Központja által kiadott Tájékoztató a bűnözésről 1995.

A bűncselekmények jelentős számszerű emelkedése mellett minőségi változások is bekövetkeztek. A kedvezőtlen minőségi változásokat jelzi például az erőszakos bűncselekmények számának növekedésén túl a bűncselekmény végrehajtásának kegyetlen, brutális módja, vagy a korábban alig előforduló bűncselekményfajták (pl. bankrablás, pénzhamisítás) elszaporodása.

A bűncselekményt elkövetők nemek szerinti megoszlását tekintve megállapítható, hogy Magyarországon a nők összébűnözésben való részvételi aránya tartósan 15% alatt marad. Az 1976 és 1995 közötti periódust vizsgálva, az 1987-es évben érte el a legmagasabb arányt, 14,7% -ot, az utóbbi néhány évben (1991–1995) pedig 10–10,5% között ingadozik. (1. és 2. táblázat)

Szerepváltozások

1. táblázat

A bűnelkövetők nemek szerinti százalékos megoszlása*

Év	Bűnelkövetők összesen	Férfi		Nő	
		száma	%	száma	%
1976	76557	66757	87,2	9800	12,8
1977	78556	68108	86,7	10448	13,3
1978	79516	68940	86,7	10576	13,3
1979	73838	63870	86,5	9968	13,5
1980	72880	63040	86,5	9840	13,5
1981	77649	66702	85,9	10947	14,1
1982	77174	66292	85,9	10882	14,1
1983	83324	71782	86,1	11542	13,9
1984	83493	72229	86,5	11264	13,5
1985	85766	73784	86,0	11982	14,0
1986	93176	79852	85,7	13324	14,3
1987	92643	79025	85,3	13618	14,7
1988	82329	71275	86,6	11054	13,4
1989	88932	77074	86,7	11858	13,3
1990	112254	98432	87,7	13822	12,3
1991	122835	110435	89,8	12400	10,1
1992	132644	119097	89,8	13547	10,2
1993	122621	112675	89,9	12430	10,1
1994	119494	107167	89,7	12327	10,3
1995	121121 125	108356	89,5	12762	10,5
1996	122226	108546	88,8	13675	11,2

* Az adatok forrása a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs, Központja által kiadott „Tájékoztató az ismertté vált kiemelt bűncselekmények sértettjeiről, valamint a sértettek és az elkövetők kapcsolatairól az 1992–1996 években”

A legmagasabb arányú részvétel az egyes bűncselekmény- csoportokat figyelembe véve, a vagyoni elleni bűncselekmények körében tapasztalható, ám itt is a kevésbé súlyos alakzatoknál. Az erőszakos vagyoni elleni bűncselekmények elkövetői között igen alacsony a nők aránya, s azok is inkább részesi – és nem tettesi – magatartást valósítanak meg.

A bűnelkövetők nemek szerinti százalékos megoszlása*

Év	Fiatalkorú bűnelkövetők összesen	Férfi		Nő	
		száma	%	száma	%
1976	7072	6074	85,9	998	14,1
1977	6852	5954	86,9	898	13,1
1978	7019	6022	85,8	997	14,2
1979	6787	5871	86,5	916	13,5
1980	6535	5594	85,6	941	14,4
1981	7394	6340	85,7	1054	14,3
1982	7829	6764	86,4	1065	13,6
1983	8817	7708	87,4	1109	12,6
1984	9691	8578	88,5	1113	11,5
1985	9449	8309	87,9	1140	12,1
1986	10574	9390	88,8	1184	11,2
1987	9887	8750	88,5	1137	11,5
1988	8667	7746	89,4	921	10,6
1989	9661	8677	89,8	984	10,2
1990	12848	11525	89,7	1323	10,3
1991	13509	12447	92,1	1062	7,9
1992	15476	14276	92,1	1200	7,8
1993	15001	13792	92,0	1209	8,0
1994	14479	13331	92,1	1148	7,9
1995	14321	13209	92,2	1112	7,8
1996	13544	12387	91,5	1157	8,5

*Az adatok forrása a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Központja által kiadott „Tájékoztató az ismertté vált kiemelt bűncselekmények sértettjeiről, valamint a sértettek és az elkövető kapcsolatairól az 1992–1996 években”

Az erőszakos személy elleni bűncselekmények elkövetői között a nők aránya elhanyagolható nagyságrendű. E cselekmények egyrészt életközösségi konfliktusból származó, indulati, emocionális jellegű emberölések, azok kísérletei vagy életveszélyt okozó testi sértések, másrészt újszülöttek sérelmére elkövetett emberölések. Az utóbbi bűncselekmények elkövetője jellemzően a terhességét mindvégig titkoló, általában fiatalkorú leányanya, de sajnálatosan előfordul házasságban élő, több gyermekes anyák esetében is. Az elkövetők előbbi csoportját általában a tájékozatlanság, az éretlenség, az anyai szerep elfogadásának, átélésének nehézségei, anyagi egzisztenciális jellegű problémák, a környezet reagálásától, a társadalmi elítéléstől való félelem motiválja, míg a másik kategóriába tartozókat a késői terhesség miatti szégyenérzet, a megromlott házastársi viszony, esetleg a rendkívül nehéz szociális körülmények és hasonló tényezők befolyásolják.

A hozzátartozó sérelmére elkövetett cselekmények háttérben viszont a házassági vagy élettársi együttélés során elszenvedett sérelmek, az együttélés súrlódásai, konfliktusai húzódnak meg. A sokszor évek óta zajló, elmérgesedett viták, a társ alkoholizálása, erőszakos, kötekedő, durva magatartása a feszültségeket kumulálva, hirtelen és váratlanul agressziót vált ki az addig csendben tűrő áldozatból. A rendszeres, provokatív magatartásra impulzív cselekedettel válaszol a hosszú időn keresztül indulatait visszafogó nő. Ezekben az esetekben tehát az történik, hogy a hosszan tartó áldozati szituáció szenvedő alanya válik bűnelkövetővé. „Amikor az indulat indulattal, az erőszak erőszakkal találkozik, a szerepek egyszerűen felcserélődnek. A korábbi elkövető áldozattá válik és a korábbi áldozat elkövetővé. A címkézés nem az eredeti szerepek, hanem a végkifejlet alapján történik meg ... Az áldozati státusból való kiszabadulás és az áldozati szerep elutasítása fokozhatja a viktimizációra való érzékenységet és növelheti a viktimizációra adott erőszakos választ.”

A női bűnözés nagyobb mérvű emelkedésével az erőszakos bűncselekmények körében nem kell számítani. Az ilyen jellegű cselekmények tipikusan a frusztráció, az alávetttség, függőség következményei, amelyek a családon belül a női emancipáció, a nők foglalkoztatottsága, társadalmi szerepének változása következtében oldódnak, eliminálódnak.

A bűnügyi statisztika adatai szerint 1994-ben az összes vagyon elleni bűncselekmény elkövetői között 25 976 férfi és 3097 nő volt. A közrend ellen bűncselekmények elkövetői között 6382 férfi és 813 nő ellen folyt büntetőeljárás. A közlekedési bűncselekmények körében 21 227 férfi és 941 nő elkövetővel találkozhattunk. (Ez valamivel magasabb az 1993. évi adatoknál, amikor ugyanezen bűncselekmény csoportnál 4811 férfi és 522 nő ellen folyt büntetőeljárás. Ebből 144 férfi és 34 nő emberölést, 370 férfi és 80 nő életveszélyt vagy halált okozó testi sértést követett el. A súlyos testi sértés elkövetői között 3002 férfi és mindössze 228 nő volt.) 1993-ban a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények elkövetői között 1518 férfi és 344 nő volt. (Ebből a férfi/női elkövetők száma a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményénél 141:53 és a tartás elmulasztásánál 982:89)

A nők viktimizációja

A női elkövetők alacsony arányával szemben a bűncselekmény női áldozatainak a száma jóval magasabb, különösen, ha figyelembe vesszük a latenciát is. Egyes bűncselekmény-kategóriákban a férfiaknál lényegesen nagyobb a nők viktimizációja, míg összességében - az összűnözés szintjén - a férfiak áldozattá válása a gyakoribb.

Az áldozattan, viktimológia – áldozati tipológiájának kialakításakor – a speciális áldozatok kategóriájába a nőket, gyermekeket és idős embereket sorolja. Már a viktimológia atyjaként tisztelt Hans von Hentig is külön áldozati csoportnak tekintette a nőket.

A nők viktimizációjának több formája ismeretes. Ilyen a családon belüli erőszak, a nemi erőszak (erőszakos közösülés, szexuális zaklatás és visszaélés), a prostitúcióra kényszerítés és kizsákmányolás, vagy a gazdasági, politikai hatalommal a nő sérelmére visszaélés. A nők elleni erőszak a családban, a munkahelyen és másutt is megvalósulhat. A családon belüli erőszak sajátossága, hogy

- abban a közegben fordul elő, amely méltóságot, egyenlőséget, anyagi biztonságot, pszichikai támaszt, emocionális feltöltődést kellene, hogy jelentsen a család minden tagja számára:

- az erőszakot alkalmazó éppen az áldozat férje, élettársa, egyéb hozzátartozója, akinek védelmet, támogatást kellene nyújtania:

- az elkövető és az áldozat közötti sajátos érzelmi, családi kapcsolat, valamint a társadalmi konvenciók miatt igen erős a latencia, az áldozatok sokszor titkolják, szégyenlik és túriák az erőszakot.

A családon belüli erőszaknak nem csupán a házastárs, hanem a gyermek felé irányuló formái is sajnálatosan gyakoriak világszerte. Ezek elkövetői a család felnőtt tagjai, esetleg az áldozat testvérei. A nők és a gyermekek, mint áldozati csoportok között lényeges különbségek vannak. Mindkét probléma sajátosságaiból következik azonban, hogy a magánszféra tiszteletben tartása és az erőteljes beavatkozás elkerülhetetlensége közötti egyensúly rendkívül törékeny és kényes.

A nők sérelmére elkövetett bűncselekmények körében a családon belüli erőszak igen nagy arányú, különösen, ha figyelembe vesszük az igen magas latenciát. A becslült adatok alapján az emberölések egynegyedét, a testi sértések közel felét mindenütt a világon a *családi körben* követik el, s az áldozatok többsége nő. A feljelentés elmulasztása, a rejtve maradás miatt az áldozatok nagy része ismételt újabb és újabb támadást szenved el a családon belül. Az angol és amerikai adatok egyaránt azt tükrözik, hogy a nők elleni – családon belüli – erőszak elkövetői általában a házastársak, az élettársak, a volt házastársak, vagy partnerek. Különösen a házastárstól különélő nők szenvednek az erőszaktól, arányuk sokkal nagyobb, mint az elvált, özvegy, házas vagy egyedül élő nőké.

A nőknek a bűnelkövetésben való részarányát messze meghaladja az áldozati, sértetti aránya. Magyarországon pl. 1992-ben 272 834 volt a sértett természetes személyek száma, ebből 89 468, azaz 32,8% a női sértettek aránya. 1993-ban a sértett természetes személyek száma 230 917-re csökkent, ebből 75 564 a nő, azaz 32,7%, 1996-ban 310.150 a sértett természetes személyek száma, ennek 67,8%-a (210 174) férfi és 32,2%-a (99 976) nő volt. (3. táblázat) A nők sértetté válási aránya tehát alacsonyabb, mint a férfiaké. Günther Kaiser német professzor azonban felhívja a

figyelmet arra, hogy a nők kisebb aránya a bűncselekmények áldozatai között relatív, hiszen egyes bűncselekmény-kategóriákban kiugróan magas arányt képviselnek. Erről a hazai szakirodalomban is hasonló megállapítást tettek, kiemelve a szándékos emberölést, a testi sértéseket, a lopást és a csalást, ahol az átlagosnál gyakoribb a női áldozatok száma.

3. táblázat

A bűncselekmények sértettjei*

Év	Összesen	Férfiak		Nők	
		száma	%	száma	%
1992	272834	183366	67,2	89468	32,8
1993	230917	155353	67,3	75564	32,7
1994	234529	157808	68,3	76721	32,7
1995	335085	230014	67,6	105071	31,4
1996	310150	210174	67,8	99976	32,2

*Az adatok forrása Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Központja által kiadott „Tájékoztató az ismertté vált kiemelt bűncselekmények sértettjeiről, valamint a sértettek és az elkövetők kapcsolatairól az 1992–1996 években.”

A befejezett emberölés és az emberölési kísérlet vonatkozásában a 80-as években a női áldozatok aránya 41% volt. Ennek kétszereséről (86%) beszélhetünk a szexuális jellegű emberöléseknél. A szándékos súlyos testi sértéseknél szintén kiemelkedő a női áldozatok aránya. A női áldozattá válás az erőszakos közöszülés bűncselekményénél a legmagasabb. Elkövetési gyakorisága az évek során szinte alig változott, de a latencia vizsgálatok szerint az ilyen jellegű cselekményeknek csak a kisebb hányada jut a hatóság tudomására. A sértettek többsége szégyenérzetből, a büntetőeljárás kényelmetlenségei, illetve az elkövetőtől való félelem miatt nem tesz feljelentést. Az erőszakos közöszülés, kizárólag nő sérelmére követhető el és a magyar büntetőjog csak a házassági életközösségen kívül élő nőnek biztosítja a büntetőjogi védelmet. A házasságban élő nőt tehát nem illet meg férjével szemben ugyanez a védelem, ami erősen vitatható álláspont.

Az áldozattá válás szempontjából a gyermek- és fiatalkorúak a legveszélyeztetettebbek a *nemi erkölcs elleni* bűncselekmények esetében. A gyermek- és fiatalkorú sértettek aránya a nemi erkölcs elleni bűncselekmények sértettjeinek arányában 38–47% között mozog. Ez a bűncselekmény az áldozatnak nemcsak testi, hanem súlyos lelki sérüléseket is okoz, ezért az áldozattal való bánásmód a környezettől együttérzést, a rendőrségtől rendkívüli tapintatot, speciális szakértelmet igényel. Az áldozatok támogatásában nagy szerepük van a sértett-segítő szervezeteknek is.

1992-ben a sértettek 13,6%-a, 1993-ban 14,3%-a, 1994-ben 17%-a, 1995-ben 11,4%-a, és 1996-ban 14,4%-a volt gyermekkorú. A fiatalkorúak aránya

ugyanakkor 1992-ben 33,3%, 1993-ban 28,9%, 1994-ben 28,3%, 1995-ben 27,6% és 1996-ban 23,5% volt.

A nők egyenjogúságának, jogi státuszának erősítése, számukra egyenlő jogok és lehetőségek biztosítása, a nemi diszkrimináció elleni fellépés, az áldozattá válás megelőzése olyan folyamat, amely összehangolt intézkedéseket, fellépést igényel. Nemzetközi szinten az Európai Tanács és az ENSZ egyaránt jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy ez a folyamat megkezdődjék és jelentős támogatást élvezzen.

A prostitúció jelensége

A hazai prostitúció szabályozásának történetében három – a reglementációs a prohibicionista és az abolicionista – szabályozási modellel találkozhatunk. A reglementációs rendszer egészen 1950-ig tartott, amikor a prohibicionista – azaz az üzletszerű kéjelgést tiltó és büntetőjogilag szankcionáló – rendszer lépett életbe. A reglementációs szabályozási modell lényege, hogy a prostitúciót nélkülözhetetlennek, vagy éppen szükséges rossznak tekintve megpróbálja szabályozni, annak gyakorlását korlátok közé szorítani. Azzal, hogy meghatározott feltételekhez köti a prostitúció gyakorlását (pl. felnőttkorúság, eü. kontroll), bizonyos fokig ellenőrzés alatt is tudja tartani. Teljesen nem iktatja ki e jelenség üldözését, mert a büntető szankcióra, – mint végső eszközre – sor kerül, amint a szabályozást, a kontroll elemeit nem tartják tiszteletben.

1840-től a prostitúciót már nem csupán rendészeti kérdésként, hanem közegészségügyi problémaként kezelik, felismerve az óriási egészségügyi kockázatot, a nemi betegségek veszélyeit. Különböző szabályrendeleteket alkotnak a bordélyházakról és a magán-illetve bordélyházi kéjnökről. A prostitúció bordélyházi és magánbárcás változatait gyakorló személyek rendészeti és orvosi ellenőrzés alatt álltak. A jelenség szabályozottsága ellenére létezik a titkos prostitúció.

1950-től, a bordélyházak bezárását követően a prostitúció egésze tiltott tevékenységgé vált. A bordélyházi prostituáltak egy részét sikerült munkába állítani és integrálni a társadalomba, más részük viszont illegalitásba kényszerült és a titkos prostitúciót ekként gyakorolta. A prostitúciós hierarchia az illegalitásban is kialakult. A hierarchia legalsó szintjén voltak az utcai, míg legmagasabb fokán a külföldi „vendégekörre” specializálódott szállodai prostituáltak.

Magyarország az 1955. évi 34. tvr.-rel ratifikálta az abolicionista szemléletet tükröző, 1950. évi New Yorki Egyezményt „Az emberkereskedelem és mások prostitúciójának visszaszorításáról”. E tény azonban hosszú ideig számottevő változást nem hozott a magyar jogi szabályozásban. Továbbra is a prohibicionista szemlélet alapján állt, amelynek lényege, hogy tiltja és bünteti a prostitúciót magát, csakúgy, mint

az arra épülő élősdijellegű bűncselekményeket (kerítés, kitartottság, stb.). A prostituáltat bűncselekmény elkövetőnek tekintette, így az illegalitásba kényszerülő prostituált még védtelenebb és kiszolgáltatottabb helyzetbe került a prostitútorral (kerítő, kitartott) és a klienssel szemben.

Az abolicionista rendszer nem a prostitúció, hanem a prostitúció szabályozásának az eltörlését tűzi ki célul. Szemléletének vezérfonala, hogy a prostitúció mindaddig magánügy, amíg nem sérti a közrendet és a közmorált. A prostitúció tehát nem büntetendő, de nem is legalizált tevékenység. A prostitúció kihasználása ezzel szemben bűncselekmény, amely büntetendő, és a társadalom kötelessége – e bűncselekmények megelőzésén, megbüntetésén túl – a prostituált, mint áldozat reintegrációjának az elősegítése. Ez az egyezmény a korábbiakhoz képest lényeges előrehaladást tükröz. Az 1910. évi Párizsi Egyezmény („A Fehér Rabszolgaságról”) fő célja a nők és a gyermekek prostitúciója kihasználásának a megakadályozása, a gyermekkereskedelem megelőzése. A felnőttkorú nőkkel való prostitúciós célú kereskedelem csak akkor büntetendő, ha a konszenzus hiánya megállapítható. Az 1933. évi Genfi Nemzetközi Egyezmény „A Felnőttkorú Nők Kereskedelmének Visszaszorításáról” kiegészíti a korábbi egyezményt és büntetni rendeli a prostitúciós célú nőkereskedelmet a felnőttkorúak esetében is, még akkor is, ha ahhoz a nő a beleegyezését adja. Ehhez képest az 1950. évi New Yorki Egyezmény a prostitúciós célú emberkereskedelmet és a prostitúció kihasználását egyaránt és feltétel nélkül büntetni rendeli, még akkor is, ha az a sértett beleegyezésével történik. Az Egyezmény minden prostituáltat sértettnek tekint, akár kényszerítették a prostitúcióra, akár maga választotta a prostitúciós életformát. Az egyezmény 1. cikke felhív mindazok megbüntetésére, akik más személy kéjelgésének kielégítésére

1) prostitúció céljára megkerítenek, rábírnak, vagy elcsábítanak, más személyt akár annak beleegyezésével is,

2) más személy prostitúcióját kizsákmányolják, akár annak beleegyezésével is.

Hasonló módon tiltja a prostitúció infrastruktúrájának a kiépítését (pl. bordélyház) és fenntartását.

Az Egyezmény 6. cikke a prostituáltak stigmatizációjának elkerülése érdekében tilt minden olyan törvényt, szabályozást, igazgatási gyakorlatot, amely szerint „a prostitúcióval foglalkozó vagy azzal gyanúsított személyek különleges nyilvántartásba tartoznak magukat vétetni, külön igazolvánnyal kell rendelkezniük, vagy különleges ellenőrzési illetve bejelentési előírások alá esnek.”

Az Egyezmény e rendelkezése, valamint a 16. cikkben megfogalmazottak (a prostitúció áldozatainak újranevelése, beilleszkedése, segítése érdekében teendő intézkedések) lehetőséget kívánnak biztosítani a prostitúciós életformából történő kitörésre, illetőleg a megelőzésre. Ennek a célnak a szolgálatába kell állítani a szociális, gazdasági, nevelési egészségügyi és egyéb szervezeteket, akár közületi, akár magánirányítás alatt is állnak. Ezek a célok összhangban állnak az egyezmény preambulumban megfogalmazottakkal, nevezetesen, hogy a prostitúció és a prostitúciós célú emberkereskedelem „összeegyeztethetetlen az ember személyi méltóságával, és értékével és veszélyezteti az egyén, a család, valamint a társadalom jólétét.”

A bűncselekmények között a magyar Btk.-ban egészen 1993-ig szerepelt az üzletszerű kéjtelgés tényállása. Ebben a körben is igen nagy volt a rejtetten maradt bűncselekmények aránya, hiszen az üzletszerű kéjtelgés és annak elősegítése miatt indult eljárások száma általában 100 alatti skálán mozog. 1991-ben 67, 1992-ben 88, 1993-ban 62, 1994-ben 38 és 1995-ben 45 esetben történt felelősségre vonás.

Az 1993. évi XVII. tv. hatályon kívül helyezte az üzletszerű kéjtelgés bűncselekményi tényállását, tehát a prostitúció maga már nem büntetendő cselekmény. (Megmaradt viszont a tiltott kéjtelgés szabálysértési alakzata). A prostitúció körüli élősdi jellegű bűncselekmények azonban továbbra is üldözendők a büntetőjog eszközeivel. Ez szükségessé tette az üzletszerű kéjtelgés fogalmának az értelmező rendelkezések körében történő meghatározását. A Btk. 210/A § (1) bekezdése értelmében „üzletszerű kéjtelgést folytat az, aki rendszeres haszonszerzésre törekedve közösül vagy fajtalanokodik. (2) E cím alkalmazásában fajtalanok: a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál.”

A prostitúciót illetően tehát az a sajátos helyzet állt elő, hogy az 1950–1993. év közötti periódusban elkövetőnek számító prostituált 1993 után a prostitúció szempontjából csak szabálysértés elkövetője, illetve a prostitúció körüli élősdi jellegű bűncselekmények sértettje lehet.

Magyarországon az utóbbi néhány évtized tapasztalatai bebizonyították, hogy a prostitúció jelenségének megszüntetésére a prohibicionista politika eszköztára teljességgel alkalmatlan. A joggyakorlatban megjelenő, elenyészően csekély számú üzletszerű kéjtelgés, üzletszerű kéjtelgés elősegítése, kerítés, kitartottság bűncselekménye miatt indul büntetőeljárás csupán töredékét képezte e cselekmények valóságos volumenének.

A büntetőpolitika változása, amely az abolicionista szemlélethez közelített, a prostitúció körüli élősdi jellegű cselekmények büntetőjogi szankcióit szigorítva, közvetett módon kifejezésre jutatta, hogy a prostituáltat áldozatnak tekinti, s kizsákmányolása ellen következetesen fel kíván lépni. A korábban illegálisba kényszerült prostitúció utcai formája azonban a büntetőjogi fenyegetettség megszűnésével dominánsan és

váratlanul megjelent. Ez erőteljes morális felháborodást keltett és tiltakozást váltott ki az emberek többségéből. Ismét felmerült az igény egyfajta szabályozásra, amelynek – a New Yorki Egyezmény keretei között – valószínűleg csak a térben időben és módjában korlátozott abolicionista formája képzelhető el. Ez azoknak az ún. tilalmi zónáknak és időpontoknak a meghatározását jelenti, ahol és amikor tilos a prostitúcióra való ajánlkozás, valamint azoknak az ajánlkozási módoknak (pl. a másokat zaklató, közfelháborodást keltő) a meghatározása, amelyek tilalmazottak.

Magyarországon a közterületeken működő „utcai” és a szórakoztatóiparban, valamint a privát szférában fellelhető egyéb prostituáltak száma óvatos becslések alapján is legalább 8-10000-re tehető. A prostituáltak igen heterogén csoportot alkotnak, az utcai prostituálttól a szállodai, vagy a masszázs szalonban dolgozó prostituálton keresztül a „call-girl”-ig – s érdekeik is eltérőek.

Tény, hogy a prostitúciós hierarchia legalacsonyabb utcai formája az, amely leginkább kiváltja a lakosság ellenérzését, mert ezzel a jelenséggel nap, mint nap irritálóan és kendőzetlenül szembesülni kényszerül. Az utcai prostitúció korlátozása, zónákba terelése azonban, ha a közrendvédelmi közbiztonsági szempontok kizárólagos érvényesítése érdekében történik és nem egészül ki preventív, egészségügyi, szociális és egyéb intézkedések rendszereivel, akkor csak súlyosbítja a prostituáltak helyzetét és kiszolgáltatottságát. Lehetőséget, alternatívákat és védelmet kell biztosítani a prostitúciós életformával felhagyni kívánók számára. Ez hosszú távú segítséget, támogatást igényel és védelmet a prostitutorokkal szemben.

Az utóbbi öt-hat évben arra utaló adatok vannak, hogy a nemzetközileg szervezett szex-ipar részeként felgyorsult az emberkereskedelem. A szegénység, a lehetőségek hiánya, a fejletlen és a fejlett országok közötti különbségek, valamint a nők marginalizációja az előbbi országokban, mind olyan tényezők amelyek hozzájárulnak a nők tömeges migrációjához, s amelyek – a lehetőségek keresése kapcsán – kiszolgáltatottá teszik őket. A szex-turizmus léte is hozzájárulhat ahhoz, hogy csábítóvá tegye a nők számára a magasabb jövedelmet biztosító prostitúciós tevékenységet. A társadalmilag hátrányos, stigmatizáló következmények miatt pedig sokan választják a külföldi erotikus munkát amely gyakran magasabb jövedelemmel is jár. E tényezők következtében a szex-turizmus célországai közül egyre több válik olyan országgá amely az emberkereskedelem kiinduló pontja.

A kelet-közép-európai országoknál a bűnözés szempontjából lényeges faktor a határok átjárhatósága valamint a hamis személyi iratokhoz jutás viszonylag egyszerű lehetősége. A korrupció pedig keleten és nyugaton egyaránt segíti az ilyenfajta „üzletet”.

Az emberkereskedelemmel foglalkozóknak kis erőfeszítéssel és ügyes toborzási technikákkal mindig sikerül olyan áldozatokat találni, akik hajlandók a külföldi munkavállalás reményében kockáztatni. Ennek

következtében a gazdagabb nyugati országok piacán megjelennek az „egzotikus”, „engedelmes” szépségek akiket igen egyszerű kizsákmányolni, rabszolgasághoz hasonló körülmények között tartani, mert jobb híján kénytelenek rábízni magukat kétes ügynökségek és személyek szolgáltatásaira. Ez a szituáció teszi őket védtelenné, kiszolgáltatottá, míg a másik szereplőt sikeres „kereskedővé”, „üzletemberré.”

Záró megjegyzések

A prostitúció története során ezernyi szállal szövődött össze a bűnözéssel. A pornográfia, a kábítószer-élvezet és-kereskedelem, az ember- és fegyverkereskedelem, a pénzmosás mind-mind szoros kapcsolatban állnak a prostitúcióval. Maga a prostitúció is nemzetközileg szervezett szex-iparrá vált, ahol az Eros-centerekben és masszázs-szalonokban foglalkoztatottak exportja és importja jórészt erre szakosodott hálózatok útján bonyolódik. A prostitúció a szervezett bűnözés egyik magasan jövedelmező üzletága, amelynek profitja akár kábítószer, vagy fegyverkereskedelemre is fordítható. A szex-szalonok engedélyezett, legális működtetése esetén ez az üzletág a bűnözésből származó pénz tisztára mosására is alkalmas.

A „szabad” választás alapján, vagy valamely kényszer (pl. gazdasági) hatására prostitúciós életformában élők az azon túl, hogy kizsákmányolják az „üzletszerzők” a védelmükről „gondoskodó” prostitutorok, még a társadalmi kiközösítés és megvetés is sújtja. Éppen ezért rendkívül nehéz szabadulni ezen életforma béklyójából. A prostitúciós célú nemzetközi emberkereskedelem áldozatainak esetében ez még inkább igaz. Ezeket a leányokat ugyanis adósság-kötelékkel, zsarolással, fizikai és lelki terrorral és számos más eszközzel kényszerítik a prostitúció folytatására.

A jelenség ilyen megközelítése alapján a prostituált maga inkább áldozat, akinek segítséget kell nyújtani azon törekvésében, hogy kikerülhessen a prostitúciós életformából. Ezen túlmenően minden erőfeszítéssel a gyermek-és fiatalkorúak prostitúcióba bevonásának megelőzésén kell fáradozni.

A prostitúció és a prostitúció körül kialakult élősdijellegű cselekmények (üzletszerű kéjelgés elősegítése, kerítés, kitartottság) elleni fellépés összehangolt több dimenziós megközelítést igényel. A büntetőjog eszköztárán túl felvilágosítással, információs kampányokkal és rendszeres oktatási programokkal. Ez pedig elképzelhetetlen a társadalmi szervezetek közreműködése nélkül.